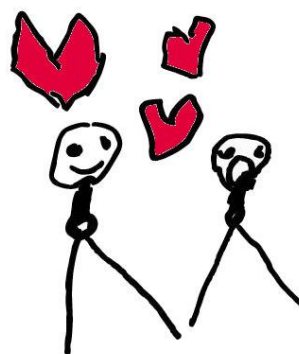

Pædagogisk læreplan

Pædagogisk læreplan

Indhold

Indledning.....	2
Introduktion til vores læreplan.....	2
Børnehuset Lupinmarken	2
Generelle rammer for arbejdet med læreplanen.....	3
Værktøjer og metoder	3
Læreplanens målsætninger i vores praksis	3
Det fælles pædagogiske grundlag	4
Barnesyn	4
Dannelse og børneperspektiv.....	4
Leg	5
Læring.....	6
Børnefællesskaber	7
Pædagogisk læringsmiljø og børnemiljø	8
Forældresamarbejde	10
Børn i udsatte positioner.....	11
Sammenhænge.....	11
Inddragelse af lokalsamfundet	13
De 6 læreplanstemaer	14
Alsidig personlig udvikling	14
Social udvikling	15
Kommunikation og sprog	16
Krop, sanser og bevægelse	17
Natur, udeliv og science	18
Kultur, æstetik og fællesskab	19
Evalueringskultur.....	20
Afslutning.....	21

Indledning

Introduktion til vores læreplan

Dette er Børnehuset Lupinmarkens styrkede pædagogiske læreplan¹ for vores arbejde med alle børnehusets børn 0-6 år. Den pædagogiske læreplan er udarbejdet af den samlede personalegruppe og lederen i Børnehuset Lupinmarken. Læreplanen er det pædagogiske personales vigtigste didaktiske arbejdsredskab og omhandler arbejdet med det pædagogiske grundlag, de seks læreplanstemaer, den daglige pædagogiske praksis, vores læringsforståelse samt beskrivelse af de metoder vi vil anvende i vores arbejde. Vi har valgt at udfolde det fælles pædagogiske grundlag² i afsnit, for at få det "ind under huden" og holde det i live i vores praksis. Den pædagogiske læreplan er dynamisk. I takt med, at vi omsætter læreplanen i praksis, evaluerer, erfaringsopsamlinger og opnår nye forståelser vil læreplanen sandsynligvis skulle revideres. Denne udgave er version 4.0.

Børnehuset Lupinmarken

I Børnehuset Lupinmarken er der 20 vuggestuebørn og 70 børnehalebørn. Der kan i perioder være flere. Vi er et integreret børnehus 0-6 år. Vuggestuen er delt i 2 basisgrupper på nogle tider af dagen - Brumbasserne (de yngste) og Humlebieerne (de ældste). Børnehaven har 4 basisgrupper: Tissemyrerne, Edderkopperne og Bænkebidere, der alle er aldersblandede fra 3-5 år. Der er 13-18 børn i hver gruppe. Alle grupper har til huse i "hovedbygningen". Den sidste gruppe er Græshopperne; Hvert år i august samles alle de kommende skolebørn - dvs. de 5-6 årige i denne nye gruppe. De har til huse i Pavillonen, som er en separat bygning. I denne gruppe er der mellem 22-25 børn.

De fleste af børnene bor tæt på børnehuset, men vi har også børn, der bor langt fra børnehuset. Der er få børn af anden etnisk/kulturel baggrund i børnehuset. Hovedparten af børnene bor i hus med deres familie, og vi oplever mange forskellige typer af familier repræsenteret hos os. Personalegruppen består af 18 fastansatte - en leder, pædagoger, pædagogiske assistenter, pædagogmedhjælper og en kostansvarlig medarbejder. Dertil kommer studerende fra seminariet, ansatte i løntilskud eller praktikforløb af forskellig karakter. En stor del af den faste personalegruppe har arbejdet sammen gennem mange år. Vi prioriterer det gode arbejdsmiljø, og arbejder for, fortsat, at udvikle det høje faglige niveau, vi har. Vores pædagogiske praksis er baseret på didaktiske overvejelser i forhold til alle hverdagslivets aktiviteter, og situationer. Alle medarbejdere er involverede i faglige tiltag og støtter op om arbejdet i forhold til det enkelte barn/gruppen af børn.

Vi prioriterer vidensdeling, erfaringsudveksling og efteruddannelse højt. Alle medarbejdere modtager faglig opkvalificering i form af intern/ekstern erfaringsudveksling, vidensdeling og efteruddannelse. Vi deltager i forskningsprojekter, nye tiltag, tværfagligt samarbejde og

¹ jf. ændring i Dagtilbudsloven vedtaget i maj 2018

² "Den styrkede pædagogiske læreplan", Børne- og Socialministeriet, 2018.

samarbejde med uddannelsesinstitutioner for at holde os fagligt fokuserede og tilegne os ny viden.

Generelle rammer for arbejdet med læreplanen

I Børnehuset Lupinmarken prioriterer vi arbejdet med målsætningerne i alle 6 læreplanstemaer - der vil ofte være et øget fokus på temaerne alsidig personlig udvikling, social udvikling og sprog - fordi de tilsammen er basis for at indgå i relation med andre, og dermed basis for at deltage i leg og læring, som vi forstår det. Samtidig udvikler børnene personlige kompetencer, sociale kompetencer og sprog gennem leg, bevægelse og oplevelser - de øvrige temaer. Eks. styrkes såvel den personlige og sociale udvikling, samt kropsbevidsthed og glæde ved at bruge kroppen, når børnene øver sig i at slå kolbøtter, og den voksne hjælper med at sætte ord på, hvad børnene gør. Intet tema kan derfor ses isoleret og alle temaer skal i vores forståelse kædes sammen.

Praksisfortælling:

Vi afvikler vores årlige projekt "Maduger", og de ældste børn i køkkenet sammen med vores kostfaglige medarbejder.

Grundet en tastefejl har vi fået leveret rigtig mange grønne peberfrugter. Børnene bliver præsenteret for dem i alle mulige retter, men der er stadig mange, mange peberfrugter. Vi beslutter derfor at alle de ældste kan tage en peberfrugt med hjem og præsentere den for familien, som en del af projektet.

Refleksion:

Fejlbestilling gør, at vi udfordres til at tænke anderledes end vi plejer, og vælger at give børnene en peberfrugt med hjem. Vi får mange meget positive tilbagemeldinger fra forældrene:

- mange af børnene har begejstret introduceret denne "nye" grønsag i hjemmet, og med glæde spist den, i mange voksnes optik, ellers lidt bitre grønsag.
- Artefakten "peberfrugt" er, har åbnet for en anden måde, for børnene at fortælle hvad de har lavet i ugens løb
- Både personale og forældre oplevede forforståelser forstyrret af børnenes tilgang til denne tidligere ikke så anvendte grønsag

Værktøjer og metoder

Vi anvender dagligt praksisfortællinger, og foto til at dokumentere den pædagogiske hverdag i børnehaven – både til forældre og børn via AULA, og til drøftelse af pædagogisk praksis på gruppe/personalemøder. Vi benytter desuden videooptagelser, og observationer som arbejdsredskaber til at fastholde iagttagelser af praksis, drøfte, dokumentere og evaluere på iværksatte tiltag. Vi evaluerer tiltag løbende, og den pædagogiske læreplan revideres minimum hvert andet år.

Læreplanens målsætninger i vores praksis

I alle didaktiske modeller f.eks. SMTTE, der udarbejdes i forhold til planlægning af det pædagogiske arbejde hos os, anvendes målene fra læreplanen. Hver gang der skal laves ny planlægning drøftes indsatserne dermed på baggrund af målene og ønskede tiltag/tegn. Det gør læreplanen levende og anvendelig, som dagligt pædagogisk arbejdsredskab. På baggrund af

praksisfortællinger, pædagogiske dokumentationer, og målsætningerne i læreplanen, evalueres den samlede pædagogiske praksis løbende. Ved en årlig pædagogisk dag laves samlet status, hvor alle medarbejdere er involveret i processen. Der evalueres på baggrund af de fælles drøftelser, om der er fokusområder, der skal opprioriteres i såvel det daglige arbejde, som ved særligt temaarbejde i en periode.

Det fælles pædagogiske grundlag

Barnesyn

I Børnehuset Lupinmarken arbejder vi med en anerkendende tilgang til de mennesker vi er sammen med - store som små. Vi tilstræber at give alle børn lige muligheder, derfor møder vi dem forskelligt. Hvert enkelt menneske er unikt, og udvikler sig gennem de relationer, det indgår i, og de sammenhænge det bevæger sig i. Vi ser og møder derfor det enkelte barn for den det er. Vi arbejder med professionel kærlighed - vi næres af samhørighed med barnet. Vi er nysgerrige, engagerede og opmærksomme i forhold til det enkelte barn og dets livsvilkår. Vi møder barnet med nærhed, omsorg og oprigtig interesse. Børn har ret til at være børn, de har ret til indflydelse på eget liv, og ikke mindst egen dagligdag. Det afspejles i vores praksis ved, at vi prioriterer at give børn tid, plads og ro til at forstå og indtage den verden de færdes i. Det er det pædagogiske personales ansvar at børnene færdes i, og udvikler sig i rammer, der er båret af faglighed, tryghed, nærvær, og anerkendende, kærlige relationer.

Mathilde opdager at lyset blinker på et af børnenes toiletter. Hun giver besked til Lise, på kontoret, om lige at komme med. De taler om det blinkende lys, og Lise lover at få det lavet. Dagen efter henter Lise Mathilde for at vise hende, at pæren er skiftet. Mathilde begejstres over at ingen børn nu skal synes det er uhyggeligt på toilettet

lagttagelse:
Børnene synes at se sig som en del af et fællesskab og er opmærksomme til gavn for fællesskabet.

Dannelse og børneperspektiv

Som mennesker tilegner vi os værdier, viden og færdigheder til gavn for den enkelte og fællesskabet. Vi ved det sker gennem mødet med andre mennesker og viden om den verden vi er en del af – både i det dagligt nære miljø og i det større, globale miljø. I vores børnehus, har det pædagogiske personale ansvar for at åbne verden for og med børnene. I samarbejde med børnenes forældre.

Dannelse er vejen til at børnene bliver hensynsfulde, kritiske og demokratiske medborgere. Dannelse handler for os om viden, valg og sociale færdigheder, der gør det muligt for den enkelte at indgå i forskellige fællesskaber uanset alder, køn, og baggrund.

Børnene er omdrejningspunktet for planlægning af alt det pædagogiske arbejde. Børnene er vores kerneopgave. Vi tager børnenes stemmer alvorligt, og prioriterer, at børn har indflydelse på den dagligdag, de har sammen med os. Børn skal kunne indgå i forskellige fællesskaber, men også have mulighed for at træffe individuelle valg, og styrkes i troen på egen formåen, og værdi som menneske.

Vi inddrager børnenes perspektiver i handling, gennem dialog og pædagogiske observationer. Vi følger børnenes spor i forhold til legesteder, optagetheder og trivsel. I praksis oplever børnene at kunne påvirke egen dagligdag f.eks. gennem leg, planlægning og valg af aktiviteter. Det pædagogisk personale har ansvaret for alle børns udvikling, trivsel og læring, og at alle børn bliver en del af flere børnefællesskaber. Vi rammesætter derfor også dele af børnenes dag, ud fra en faglig viden om hvad børnene skal møde for at indgå i demokratiske sammenhænge, og være aktiv del af forskellige fællesskaber.

Bænkebidergruppen skal i gang med at planlægge deres prioritetsdage. De holder derfor samling og hvert barn skal ønske en aktivitet, de sammen skal prøve på prioritetsdagen – efterfølgende laver de en Ønskesky, hvor børnene kan se deres ønsker.

Formål:

Børnene oplever sig som en del af et fællesskab, de kan påvirke, og hvor deres stemmer tages alvorligt. De kan påvirke deres dagligdag i børnehuset. Samtidig lærer de at indordne sig i forhold til andres børns ønsker og idéer.

Leg

Leg er allestedsnærværende i børnenes univers. Leg er ikke begrænset af det fysiske rum, aktiviteter eller de sammenhænge børnene bevæger sig i. Leg er børnenes kopierende og eksperimenterende univers, hvor deres relationer til andre afprøves. Børnene udforsker deres verden og samler derigennem viden om, hvordan de og andre begår sig. Børnene oplever og sanser gennem leg. Det er vores opgave som pædagogisk personale at understøtte denne legende tilgang til viden, handlekompetencer og læring.

Leg er grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling³. At være i leg har betydning for udvikling af børnenes fantasi, nysgerrighed, og identitetsdannelse. Det er derfor afgørende i vores praksis, at vi prioriterer børnenes mulighed for leg, at kunne lege over tid, spontant, og uden unødige afbrydelser. Leg kan være både voksen- og børneinitieret. Det er det pædagogiske personales opgave at understøtte børnenes leg, når der er brug for det f.eks. gennem rammesætning, deltagelse og verbal guidning. Med det formål, at alle børn har vigtige legekompetencer som f.eks. af kunne afstemme egen adfærd i forhold til andres at kunne aflæse andres adfærd, at være opfindsomme og have humor.

³ "Den styrkede pædagogiske læreplan", Børne- og Socialministeriet, 2018.

Læring

4

"Børn har lært noget, når de kan noget mere end før, mestrer nye færdigheder, ved mere end før, ser på sig selv og andre på nye måder og andre ser på dem på nye måder."

Lene Tanggaard

Vi tror på, at vi som mennesker lærer gennem hele livet, og at vi lærer og udvikler os i samspil med andre mennesker. Barnet er aktiv medskabere af egen læring, og lærer gennem leg, oplevelser og undren over den verden, det møder. Det er vores opgave, som pædagogisk personale at tilrettelægge rammerne omkring børnene således, at der er mulighed for leg, tilegnelse af faktaviden, eksperimenter og udfordringer i de læringsmiljøer, vi sammen skaber. Det er det pædagogiske personales opgave at være "verdensåbner" for barnet, præsentere barnet for oplevelser, aktiviteter og indtryk - individuelt og sammen med andre børn. Vi sætter ord på den verden barnet møder - guider barnet i at turde prøve nye ting, italesætter barnets føle- og handleinitiativer, og anerkender både barnets forsøg og mestring i forhold til færdigheder/kompetencer. Vi skal pirre barnets fantasi og nysgerrige tilgang til verden.

INTENDERET

Dét, vi har sat os for, vi vil opnå, skabe og påvirke, når det kommer til børns læring. Vi arbejder intentionelt med mål, planer og intentioner af både formel og uformel karakter.

REALISERET

Den realiserede læring hos barnet både af formel (f.eks. opfyldelsen af læringsmål) og uformel (medlæring i praksis) karakter. Hvordan gik det i praksis med vores indsatser og planer? Hvad blev realiseret? Hvad lærte barnet, og hvordan kan vi og barnet mærke, se eller måle en forskel?

FORMEL

De formelle dele af vores arbejde med børns læring ses f.eks. i vores indsatsmål, læreplaner, trinmål og didaktik. Vi er opmærksomme på både vores intentionelle arbejde og den realiserede, faktiske læring hos barnet.

UFORMEL

Den uformelle dimension rummer både vores aktive arbejde med at skabe gode læringsmiljøer og påvirke kulturen og barnets realiserede, uformelle medlæring, når barnet er optaget af at deltage i aktiviteter og måske lærer noget andet end det, vi havde planlagt.

I tilrettelæggelsen og evaluering af vores pædagogiske praksis, går vi på opdagelse i hvad børnene lærer – med afsæt i balancen mellem formel og uformel, intenderet og realiseret læring

5

⁴ Udsnit fra "Grundlag for børns læring", Viborg Kommunes fælles grundlag 0-18 år.

⁵ Udsnit fra "Grundlag for børns læring", Viborg Kommunes fælles grundlag 0-18 år.

Vi møder det enkelte barn og støtter op, i forhold til det, barnet er i gang med, og skal tilegne sig af færdigheder og kompetencer. Vi tager udgangspunkt i barnets formodede intensjon fremfor den faktiske handling barnet gør, f.eks. i konflikter. Vi guider barnet med anvisninger på den adfærd vi ønsker mere af, og mulige alternativer for handlinger, i det omfang at barnet tager initiativer, der ikke er hensigtsmæssige for barnet eller andre børn/voksne.

Vi planlægger, reflekterer over, og evaluerer vores pædagogiske praksis i forhold til Basil Bernsteins⁶ model om læringsrum;

	Børnene har ringe indflydelse på indhold og form	Børnene har høj indflydelse på indhold og form
De voksne har høj grad af indflydelse på indhold og form	<p>1. Læringsrum Voksenskabt læring Den voksne går foran barnet. Den voksne har et bestemt indhold på programmet. Børnene skal lære noget bestemt.</p> <p>Børn med sproglige vanskeligheder deltager i små sproggrupper, hvor den voksne planlægger indholdet under hensyntagen til barnets/børnenes interesser og vanskeligheder.</p>	<p>2.læringsrum Voksenstøttet læring Den voksne går ved siden af barnet. Den voksne støtter og udvikler sammen med børnene. Børnenes medbestemmelse er medtænkt i projekter og aktiviteter. Den voksne støtter børns læring gennem dialog.</p> <p>En gruppe børn leger i motorikrummet – et enkelt barn har fysiske udfordringer, og den voksne guider gruppen af børn, så deres leger idéer kan gennemføres samtidig med at alle børn kan deltage.</p>
De voksne har lav grad af indflydelse på indhold og form		<p>3.læringsrum Leg og spontane oplevelser Den voksne går bagved barnet. Den voksne skaber muligheder og udfordringer gennem tilrettelæggelse af et miljø for leg og oplevelser. De pædagogiske handlinger ligger underforstået i miljøet.</p> <p>Vuggestuens ældste børn er på tur. Et barn kravler op på en stub. Andre børn kommer til og vil også gerne op. Børnene hjælper hinanden – skubber blidt og alle børn når op.</p>

Børnefællesskaber

Vi udvikler os i samvær og samspil med andre. Vi får en fornemmelse af hvem vi selv er og danner egen identitet gennem de oplevelser vi har med andre. Venskaber og omsorgsgivende relationer styrker selvværd- og selvtillidsfølelsen. Det er derfor afgørende, at alle børn oplever sig som en del af et eller flere fællesskaber.

Det pædagogiske personale skaber fagligt rammerne for, at barnet kan indgå i forskellige fællesskaber med andre børn, på baggrund af alder, interesse, kompetencer og udfordringer mv. Det er væsentligt for os, at børnene ser sig selv som en del af det store fællesskab i Børnehuset Lupinmarken, og også er deltagende i andre, mindre fællesskaber. Derfor tilrettelægger vi vores daglige praksis, så barnet er deltagende i og kan vælge/bydes ind i forskellige fællesskaber i løbet af dagen - både med jævnaldrende og på tværs af basisgrupper/afdelinger. Vi tror på, at vi alle har

⁶ Basil Bernstein, 2001. Tilføjet tekst fra Viborg Kommunes folder "Læreplaner", samt egne praksiseksempler

brug for, at andre har brug for os. Vi italesætter derfor dagligt betydningen af, at vi hjælper hinanden, og løser opgaver til gavn for fællesskabet. Derfor prioriterer vi at løse opgaver sammen – f.eks. at lægge vasketøjet sammen, at feje på legepladsen eller at trøste hinanden.

De voksne i børnenes liv har ansvaret for at skabe rammer for, at børn kan blive robuste og livsduelige, til det liv de har nu, og i fremtiden. Derfor har både forældre og personale ansvar for, at børnene møder velfungerende fællesskaber. Vi italesættelser betydningen af fællesskaber, som en væsentlig del i vores forældresamarbejde.

En ny dreng er på sit første besøg i børnehaven. Pædagogen viser ham og forældrene rundt i børnehaven. I løbet af kort tid kommer to af de større børn til. De hjælper med rundvisningen – de fortæller og viser frem og drengen følger deres anvisninger.

Refleksion:

Pædagogen ser børnenes initiativ og sammen løfter de opgaven. Børnene er aktivt deltagende i modtagelsen og de er socialt opmærksomme.

Pædagogisk læringsmiljø og børnemiljø

Det pædagogiske personale i børnehuset har ansvaret for, at de læringsmiljøer, vi skaber for børnene, er til stede hele dagen.

Et godt læringsmiljø skabes for os af fagligt kompetente medarbejdere, der:

- Er bevidste om deres rolle, og deres betydning i børnenes liv og læreprocesser.
- Søger og omsætter faglig viden.
- Skaber deltagelsesmuligheder for alle børn.
- Kan se det enkelte barn.
- Er engagerede og anerkendende i mødet med børn, forældre og samarbejdspartnere.
- Inddrager børnenes kompetencer, viden og ønsker.
  - Går foran, og deler ud af deres viden.
  - Går ved siden af barnet, og undres sammen med barnet.
  - Går bagved, og følger barnets initiativer.
- Skaber inspirerende og anvendelige fysiske rammer, der tilpasses den aktuelle børnegruppe.
- Sikrer børnene en dag med udfordringer, tryghed, omsorg og nærvær.
- Næres af samvær med børnene, og mestrer fagprofessionel kærlighed⁷.

De fysiske rammer i børnehuset fremstår lyse. Der er generelt møbleret med flytbare møbler ud fra et ønske om at gøre indretningen af rummene fleksible, i forhold til aktuelt brug, og de aktuelle børnegrupper. Der er møbler i børnestørrelse og voksenstørrelse, for at tilgodese såvel de

⁷ Ole Henrik Hansen et al. "Professionel kærlighed" Kap.1.

ansattes arbejdsmiljø, som børnenes mulighed for et arbejdsmiljø, hvor de i videst, muligt omfang kan være selvhjulpne i adgang til f.eks. borde.

Uderummet er en væsentlig del af den pædagogiske hverdag. Vi råder over en stor legeplads, der er indrettet med variation i terræn, underlag og beplantning. Vuggestuens legeplads er adskilt fra børnehavens med lavt hegn - det gør det muligt at se det store areal/de store børn, og samtidig være skærmet. Vi anvender uderummet som en forlængelse af de indre fysiske rammer - til leg, aktiviteter, ved måltider etc.

I forhold til det psykiske børnemiljø er barnets trivsel omdrejningspunktet. Vi arbejder anerkendende i tilgang til hinanden - børn, forældre og personale. Marte Meo metoden er omdrejningspunkt for vores relationelle arbejde, og vi tror på fagprofessionel kærlighed. Det er vigtigt for os, at vi viser, vi holder meget af hinanden - både børn og voksne. Vi møder gerne hinanden med knus og kram - og italesætter vigtigheden af, at vi samtidig respekterer den enkeltes grænser. Vi inddrager forældrenes viden om barnets trivsel, og er i tæt dialog og samarbejde med forældrene.

Dette arbejde handler naturligvis meget om personalets opmærksomhed på at se det enkelte barn HVER dag - og hvordan "sjælen" i huset er. Dvs. hvordan vi omgås og taler til hinanden - i alle relationer, med og omkring barnet.

Det æstetiske børnemiljø kommer i spil i forhold til de fysiske rammer - indretning, oprydning og rengøring er for os afgørende for, at rammerne er overskuelige og "rare" at være i. Vi prioriterer, at børnenes værker kan udstilles - f.eks. konstruktioner, malerier og tegninger. Det er børnenes hus - og børnenes værker er produkter af vigtige læringsprocesser. Børnenes mulighed for at overskue et rums muligheder, handler i høj grad om, hvorvidt de kan se hvad rummet kan/skal bruges til. Vi tilstræber at indrette legemiljøer (i rummet) som inspirerer til den leg, rummet kan tilbyde.

Et basisrum er kun afskærmet af halvmur – rummet skal bruges til både leg og samling. Optimalt skal flere lege kunne være i rummet samtidig. Rummet kalder på ny indretning, da inventar og legetøj er nedslidt. 2 medarbejdere tager opgaven.

I personalegruppe drøftes rummes funktioner jævnlige – der tages udgangspunkt i børnenes optagetheder, og leg, kombineret med faglig viden om leg og læringsmiljøer. Medarbejderne, der skal indrette rummet på ny, har dermed fælles viden med de øvrige kollegaer, om legestationer, lege, der med fordel kan placeres i samme rum, og et indtænke de enkeltstående idéer i den

Personalet gør sig løbende overvejelser i forhold til at skabe fleksible miljøer, der støtter op om det pædagogiske arbejde, for at sikre børnenes udvikling og trivsel. På baggrund af personalets iagttagelser og børnenes udsagn/leg drøftes børnemiljøet løbende. Det fysiske, psykiske og

æstetiske miljø skal matche den aktuelle børnegruppe, og børnenes optagetheder/leg. Der kan f.eks. være behov for at indrette anderledes, hvis der er mange børn i en bestemt aldersgruppe, eller at der i en periode er særligt mange børn med behov for plads til fysisk udfoldelse. Det er vigtigt for os med fleksible "regler" for et rum/en leg. Bordet kan f.eks. bruges til hule, til at kravle på eller til at spise ved. Indretningen justeres, når der opleves behov for det.

Forældresamarbejde

Alle børn og alle forældre er forskellige. Det er derfor vores faglige opgave at tilrettelægge forældresamarbejdet både med et fælles, men også et individuelt perspektiv i forhold til den enkelte familie. Børnene er forældrenes, og det er derfor et pædagogisk fokus, at vores praksis ikke fratager forældre for hverken ansvar eller handlekompetencer. Vi tror på, at gode relationer styrker arbejdet omkring børnene og prioriterer derfor den daglige dialog med forældrene. Her deles viden om barnets dagligdag og trivsel. Forældre kan deltage i dele af barnets dag efter aftale med medarbejderne i barnets gruppe.

Vi informerer generelt om børnehuset, børnegruppen og aktiviteter via AULA, som er vores fælles platform. Her deles også praksisfortællinger, didaktiske modeller og billeder.

Vi tilbyder forældresamtaler, hvis vi eller forældrene har behov for det – dog minimum en gang årligt. Vi videregiver alle relevante informationer og deler vores faglige viden, for at støtte op om barnets udvikling og trivsel - i dialog med forældrene, og med respekt for deres værdier, behov og prioriteringer - altid med barnets tarv som fokus. Iagttagelser og bekymringer drøftes med barnets forældre, når vi har belyst det fagligt internt i huset. Sammen med forældrene beslutter vi evt. tiltag for at støtte op om barnets trivsel og udvikling, herunder inddragelse af tværfaglige samarbejdspartnere.

Vi afholder både sociale, og faglige møder/arrangementer med forældrene. Her videregives faglig viden, informeres om tiltag mv, og lægges op til dialog om børnenes generelle udvikling og trivsel. De fleste arrangementer drøftes og evalueres med børnehusets Forældreråd.

Formål:
Sociale arrangementer styrker forældresamarbejdet og forældresammenholdet. Børnene viser stolt børnehuset frem, og vi tager fælles ansvar for at her er rart at være.

Forældrerådet arrangerer hvert år en havedag i børnehuset. Denne dag arbejder børn og voksne sammen om, at børnehusets udearealer fremstår indbydende. Hovedparten af de opgaver, der løses skal kunne løses uden særlige kompetencer, så alle børn og voksne kan opleve sig som betydningsfulde og deltagende. Der luges ukrudt, og fejes sand, der køres nyt sand i sandkasserne, der males hønsehud, og klippes grene. Der skal serveres frugt og boller.

Børn i udsatte positioner.

Vi møder alle børn/familier med respekt. Vi tilrettelægger vores faglige praksis under hensyn til det, barnet har brug for, for at mestre eget liv, og for at kunne indgå i samarbejde/samvær med andre. Vi tager gerne individuelle hensyn, når det tjener barnets tarv dvs., har betydning for barnets udvikling og trivsel, og er muligt i forhold til vores faglige opgaver og faglige forpligtigelser i forhold til barnet/familien. Vi inddrager forældrene gennem daglige samtaler og såvel årlige, som ekstra forældresamtaler efter behov. Vi prioriterer, at alle tiltag for børn med særlige behov, er drøftet med barnets forældre. Deres viden skal inddrages, for at vi sammen kan handle i forhold til, hvad barnet har brug for. Vi inddrager alle relevante eksterne samarbejdspartnere i forhold til Viborg Kommunes tværfaglige model⁸.

Vi anvender TOPI⁹ materialets trivselsskema for en systematisk gennemgang af alle børn, 2 gange årligt. I forhold til børn, der er i en udsat position, udarbejdes en handleplan efter en analyse af barnets udfordringer og styrker. Vi drøfter tiltag, der er hensigtsmæssige og skal sættes i værk, for at barnet kan udvikle sig, trives og opleve sig som en del af et eller flere fællesskaber - trods dets udfordringer. Vi møder barnet anerkendende for dets gode initiativer, og med anvisninger på den adfærd, vi gerne vil se mere af. Når vi modtager børn fra andre dagtilbud følger vi altid Viborg Kommunes procedure for overlevering (TOPI). Der afholdes overleveringssamtaler, og vigtig viden videregives dermed fra forældre og afgivende tilbud. Vi er opmærksomme på, at barnets position er såvel kontekst- som relations afhængig. Overleveringssamtalen skal derfor ses som en formidling af viden, der skal være fokus på - ikke som "sandheden" om barnet.

Vi vægter det gode og fagligt funderede samarbejdet med eksterne partnere. Vi arbejder ud fra Viborg Kommunes tværfaglige model med blik på en forebyggende indsats, for at vi kan hjælpe barn og familie tidligst muligt.

Alle medarbejdere i børnehuset har kendskab til og kan anvende "Tegn til tale" – vi har erfaring for at det er et fantastisk redskab til at styrke den før-sproglige udvikling for børn med logopædiske udfordringer, men også for de yngste børn eller børn, med andet modersmål end dansk.

Tegnet for "ven"

Sammenhænge

Sammenhæng i et børneliv forstyrres af de skift barnet oplever i forhold til sine sekundære omsorgsgivere. Vi er af den overbevisning at skift af sekundære omsorgsgivere har betydning for

⁸ <https://kommune.viborg.dk/Borger/Boern,-unge-og-familie/Tvaergaaende-indsatser/Den-Tvaerfaglige-Model>

⁹ <http://kommune.viborg.dk/Borger/Boern,-unge-og-familie/Tvaergaaende-indsatser/Tidlig-opsporing-og-indsats/Overgange>.

barnet, men at vi med didaktiske overvejelser og planlagt praksis kan imødekomme den potentielle utryghed barnet ellers kunne opleve.

Når et barn starter i vuggestuen, kommer nogle børn "hjemmefra" og vi er dermed det første dagtilbud familien møder. Familiens sundhedsplejerske vil tilbyde en overleveringssamtale i det omfang, der vurderes at være brug for det. For børn, der kommer fra hjemmet tilbydes opstart via ugentlige besøg op til 3 måneder før reel opstart (legestue). Barnet og forældrene introduceres dermed til vuggestuelivet, og får kendskab til børn, personale, rammer, lyde, og lugte. Det har en ekstrem positiv effekt for barnets trivsel ved opstart og forældrenes kendskab til vuggestuens muligheder og betingelser. Andre børn overflyttes fra dagpleje eller anden vuggestue. Vi følger Viborg Kommunes overleveringsprocedure og afholder derfor en samtale med afgivende tilbud og forældrene. I det omfang forældrene ikke har mulighed for at deltage i vores legestuetilbud og opfordres de i stedet til at komme på korte, hyppige besøg inden opstart. For alle børn/forældre gælder, at vi arbejder målrettet for at etablere gode relationer til barnet og forældrene allerede inden faktisk opstart, da vi mener det er af stor betydning i forhold til at etablere et samarbejde mellem dagtilbud og hjemmet.

Formål:

Forbesøgene bygger bro mellem barnets 2 livsverdner. Forældrene er aktive i forhold til børnenes opstart i børnehuset. Samarbejdet gavner barnets mulighed for tryk opstart og tilknytning til nye sekundære voksne.

Ved overgang fra vuggestuen til børnehave afholdes samtale med modtagende pædagog, forældre og afgivende pædagog jf. TOPI. Derudover tages barnet på besøg i ugerne op til reel start. Barnet sover til middag i børnehaven, og bydes med i aktiviteter mv. Efter opstart har barnet fortsat mulighed for at besøge vuggestuen, hvilket nogle børn har brug for.

Når et barn starter i børnehave fra dagpleje eller andet børnehus, følger vi Viborg Kommunes overleveringsprocedure og afholder derfor en samtale med afgivende tilbud og forældrene. Vi inviterer på besøg i børnehaven, hvor barn og forældre vises rundt af den modtagende pædagog. Forældrene opfordres til at komme på små besøg inden opstart. Pædagogen viser barnet til rette - sammen med et andet barn. Der tales med barnet om overgangen og sættes ord på barnets følelses- og handleinitiativer.

Senest 2 måneder efter start i børnehave tilbyder vi en forældresamtale, hvor barnets opstart og kommende tiltag drøftes med forældrene. Forældrenes bidrager til samtalen ved f.eks at fortælle hvordan deres oplevelse af deres barns opstart har været og hvordan de oplever deres barns trivsel.

For alle børn/forældre gælder, at vi arbejder målrettet for at etablere gode relationer til barnet og forældrene, da vi mener det er afgørende i forhold til et godt samarbejde mellem dagtilbud og hjemmet.

Ved overgang til skole afholdes samtale med ansatte fra den kommende skole, forældre og den afgivende pædagog jf. TOPI. Vi samarbejder med flere forskellige skoler, da ikke alle børn skal på de lokale skoler, Vestervang og Vestre. Afhængig af den modtagende skoles procedure tilrettelægges samarbejde i forhold til barnets kendskab til skolen. Vi besøger barnets skole en enkelt gang, og har ellers primært samarbejde med Vestervang Skole. Vi får bl.a. besøg af en af de kommende 0. kl's lærere.

Formål:

Førskole-besøgene bygger bro mellem barnets 2 livsverdner. Samarbejdet gavner barnets mulighed for tryk opstart og tilknytning til nye sekundære voksne.

Nogle gange skal kun et enkelt barn herfra på en skole, der ikke ligger tæt på. Vi anmoder derfor skolen og at barnet kan tage en ven med på besøget, vi tager på. Barnet har et ligestillet livsvidne, det kan dele oplevelsen med.

Inddragelse af lokalsamfundet

Børnehuset gør brug af lokalsamfundets muligheder – vi er beliggende tæt på skoven, og der er ikke langt til Viborg centrum. Det giver mulighed for at færdes både på "gåben", og med bus, til et varieret udbud af aktiviteter og oplevelser. Vi prioriterer ugentlige gåture i nærområdet. Vi samarbejder med dagplejerne i området, de øvrige børnehuse, folkeskole, naturskolen, biblioteket, kirken, VIA mv. når muligheder byder sig. Derudover benytter vi os af KLC Viborgs¹⁰ mangfoldige tilbud, som f.eks. teater, bondegårdsbesøg, naturaktiviteter osv.

Formål: Børnene møder omverdenen i lokalområdet. Det bidrager udover sociale fællesskaber, og kendskab til nye ord og begreber.

¹⁰ www.klcviborg.dk

De 6 læreplanstemaer

Det pædagogiske grundlag er vores fælles ståsted. Med det som fundament arbejder vi med de 6 læreplanstemaer. Sjældent isoleret, da langt de fleste pædagogiske tiltag over tid opfylder flere mål. I det følgende har vi samlet fortællinger og billeder som eksempler fra praksis, der sammen underbygger vores pædagogiske forståelse og faktiske praksis.

Alsidig personlig udvikling

Pædagogiske læringsmål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn, social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Det er vores opgave som pædagogisk personale, under hensyn til barnets alder og kompetencer at støtte op om barnets udvikling. Børn skal blive selvstændige individer, der kender egne grænser og kan tage egne initiativer og valg. Samtidig skal de kunne være sammen med, tage hensyn og forsøge at forstå andre mennesker. Vi udvikler vores "selv" i samspil med andre. Det er derfor en vigtig pædagogisk opgave at støtte op om barnet gennem ord og handlinger, for at barnet er i trivsel og god udvikling.

Der er OL i børnehuset. Willem vil gerne prøve æggeløb. Han har ikke lyst til selv at holde ægget på skeen, så en voksen hjælper ham. Efter få skridt opfordrer den voksne Willem til at selv at gå med ægget på skeen. Det vil Willem gerne. Han går hele banen rundt selv, og løber derefter hen til den voksne med hænderne over hovedet og råber "Jeg gjorde det!".

lagttagelse: Den voksne arbejder med at barnet får mod til at prøve selv, og oplever at mestre

Social udvikling

Pædagogiske læringsmål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Vi udvikler os som mennesker i samspil med andre mennesker. Vi spejler os i hinanden, sammenligner os i forhold til og med andre. Vi er hinandens forudsætninger, for at opleve os som en del af en gruppe, eller en familie. Vi skal dele oplevelser og følelser, som styrker os i at vi hver især er betydningsfulde for andre, og et hvert barn skal derfor være en del af et eller flere fællesskaber. For at barnet kan opleve sig selv som en aktiv og betydningsfuld part i fællesskabet, må det opnå kendskab til og forståelse for menneskers forskelligheder og ligheder.

Undringsspørgsmål:

Hvordan inddrager vi børnene i modtagelse af nye børn?

Hvordan får vi inddraget børnenes perspektiver i modtagelsen?

Hvad er en god modtagelse for et barn?

Er en god modtagelse med en voksen, som i 1. Læringsrum?

lagttagelse:

Børnene i Lupinmarken indgår i store og små fællesskaber. De holder af hinanden og viser det gerne. De trøster, hjælper og krammer gerne.

Barnet viser vejen;

Solvild skal starte i børnehaven og er på besøg hos græshopperne.

Clara tager imod hende i garderoben med et "Velkommen Solvild - skal jeg vise dig pavillonen?"

Clara viser Solvild pavillonen og de begynder at tegne sammen.

Kommunikation og sprog

Pædagogiske læringsmål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Som mennesker anvender vi sprog for at vi kan gøre os forståelige for omverdenen. Vi anvender sproget som verbalt, skrifts- og kropssprog. Et nuanceret sprog - både ekspressivt og impressivt, evnen til at opbygge sætninger og stort ordforråd, har betydning for vores oplevelse af at blive forstået af andre, og kunne begå os i verden omkring os. Derudover har barnets sproglige kompetencer betydning for dets evne til at udvikle læse-, skrive- og matematiske færdigheder senere i livet.

En gruppe børn og en voksen har i det høje græs fundet en stor svamp. Den voksne tager svampen op i hænderne, så de sammen kan undersøge den. Den voksne italesætter at et ord kan være forskellige ting, eksempelvis findes der også en køkkensvamp.

Formål:
Det pædagogiske personale har en vigtig opgave i at folde sprogets nuancer og muligheder ud for børnene.

Sprogets nuancer:

Vi har mange paradisæbler på legepladsen. En af børnehusets voksne tager initiativ til at lave æble gelé. Efterfølgende optages børnene af at ordet gelé både dækker over noget vi kan spise og noget vi kan bruge i håret.

Krop, sanser og bevægelse

Pædagogiske læringsmål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Børn bevæger sig, hvis ikke voksne forhindrer dem i det. Børn undersøger verden gennem brug af kroppen, og det de sanser. Børnenes kendskab til, og brug af kroppen, sanserne og bevægelse styrker deres forudsætninger for udvikling og trivsel. Det pædagogiske personale er vigtige rollemodeller i forhold til sundhed i et bredt perspektiv - eks. sund kost, glæde ved bevægelse, og igangsætter i fysiske aktiviteter

Børnene har ryddet et lille område for ting i sandkassen. Der gøres klar til "hvem der kan springe længst".

De stiller sig op på række og gør klar til at springe. Et barn holder sig tilbage, men en ven guider og alle hopper på skift og griner.

Undring: Kan vi have yderligere fokus på at børnene støttende overfor hinanden?

Iagttagelse: De er øver sig i hvor langt man kan hoppe med kroppen, mens de griner, er lyttende og synes at oplev sig som en del af et en del af et fællesskab

Natur, udeliv og science

Pædagogiske læringsmål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Vi har en stor dejlig legeplads, fine grønne områder tæt på, og børnehuset er placeret tæt på skov og by. Vi gør brug af uderummet hver dag, fordi vi mener børn skal opleve naturen og udeliv gennem egen sansning. Naturen rummer rige muligheder for at udfordre sig selv, være sammen med andre, og bruge sit sprog og sin krop. Naturen/udelivet/de ekstra kvadratmeter er højt prioriteret i vores pædagogiske virke. Vi har fokus på naturfænomener i måden vi eksperimenterer i leg - eks. at tage sne med ind i børnehaven og opleve hvordan det forvandler sig til vand.

Arthur griner; " Se Trine, et græskar". Der er blevet delt ud til en fødselsdag i Tissemyrer-gruppen, og Arthur er stolt, han har selv pillet alt skallen af.

Trine griner med, "er det et græskar du har pillet Arthur." "Neejj, det er en klementin" siger Arthur. Trine spørger, "hvordan kan man se det, for du har ret i, den ligner et græskar" Arthur tænker lidt, hvorefter han svarer: "Den er lille". Trine nikker til Arthur, "det er rigtigt, og et græskar er stort".

Herefter får vi en snak om størrelsesforhold, og grøntsager og frugter.

Børnene gør sig erfaringer, og støttes i at kæde deres erfaringer sammen. Natur handler også om matematisk opmærksomhed f.eks. på størrelser og former.

Kultur, æstetik og fællesskab

Pædagogiske læringsmål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Børnene skal kende til vores fælles danske kultur, oplevelser og traditioner. F.eks. markering af fødselsdage og udvalgte højtider. Vi deltager om muligt i forskellige kulturelle tilbud i lokalområdet. I børnehuset møder barnet ikke en kulturel mangfoldighed i forhold til etnicitet. Vi har derfor som opgave at præsentere børnene for en mangfoldig tilgang til menneskers forskelligheder og ligheder. Børnene skal desuden opleve en variation af kunst/kunstneriske udtryksformer, og selv udtrykke sig æstetisk.

Efter årets julemarked var en del ler i overskud – leret findes frem flere sammenhænge:

- Lav en trold-dag som opfølgning på tur
- Form en skål, inspireret af en barn, der gerne vil lave en gave.
- Leg eksperimenterende med materialet – lad det tørre, tilføj vand, mal på vådt ler, mal på tørt ler osv.

Vi prioriterer at værkstedet i børnehaven og pavillonen rummer mange forskellige former for materialer, der giver børnene mulighed for at lave egne produkter/kunstværker. Den størst del materialerne kan børnene selv tilgå, andre skal de anmode en voksen om at anvende. Vi varierer vores pædagogiske tilrettelæggelse så børnene oplever mulighed for at finde på, få inspiration eller arbejde efter model.

Undren:

Børnene i børnehuset synes ikke at tillægge forskelligt udseende og sprog betydning, selvom vi har børn, der i har forskellige modersmål og hudfarve.

Overvejelse:

Vi arbejder hver dag med alsidige personlige og sociale kompetencer. Personalegruppen har fælles fagligt og værdimæssigt ståsted med nøglebegreberne LIGEVÆRD og NÆSTEKÆRLIGHED. Børnene færdes i et miljø, hvor de oplever vi behandler dem forskelligt i forhold til behov, f.eks. i forhold til pauser/skærmning, handicap mv. Er det forklaringen eller skal vi give vores antagelser et eftersyn?

Evalueringkultur

Det er almindelig praksis hos os at stoppe op i hverdagsrutiner, og stille skarpt på om de fortsat fungerer – her og nu – og mere generelt. Vi reflekterer nogle gange individuelt og oftest sammen om tiltag vi sætter i gang, behov for justeringer og nye tiltag.

Vi stiller hinanden undringsspørgsmål:

Handling:

En uge om året har hver basisgruppe fast madugen. I den uge skal alle børn på skift være en del af al den tilberedning, der er muligt i forhold til børnenes alder og hygiejne.

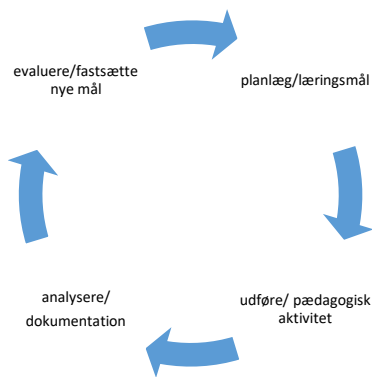
Undringsspørgsmål:

Gad vide om vi inddrager børnene tilstrækkeligt i tilberedningen af det fælles pædagogiske frokostmåltid? Hvordan gør vi? Hvor ofte? Hvad kræver det af planlægning? Og hvordan gør vi når det er turdag? Hvordan understøtter vores praksis at børnene indgydes madmod, viden om råvarer, science (måleenheder, fordøjelse, fordærvelse) osv.

Læreplanen er vores vigtigste arbejdsredskab til planlægning og evaluering af vores fælles pædagogiske praksis. Vi anvender læreplanen løbende til både at fastholde og udvikle på vores fælles pædagogiske ståsted. Læreplanen står ikke alene – vi arbejder med "Vi lærer sammen" og "Stærkere børnefællesskaber" som er dels vigtige arbejdsredskaber, men ikke mindst et grund for fælles fagligt mindset, alle børn skal mødes med.

I planlægningen af udvalgte pædagogiske tiltag, - eks. undringsspørgsmål, eller større ændringer indgår overvejelser og beslutninger, om hvordan vi vil evaluere på det vi sætter i gang. Vi indsamler og anvender data, som eks. praksisfortællinger, video/foto, og anvender skemaer vi har udviklet for at samle op løbende, og afsluttende evaluere – ofte med henblik på nye tiltag eller arbejdsgange. Vi drøfter med hinanden, og inddrager gerne børnehusets forældre.

Vi tilstræber derigennem, løbende, at forholde os til og analysere vores daglige praksis. Vi går sammen på opdagelse i indsatser, der er vellykkede, og indsatser vi kunne ønske os anderledes. Vi kan ikke opsamle på alt, men udvælger fokus, - ud fra hvad vi sammen og hver især får øje på.

Vi har udviklet et skema, vi anvender når vi skal planlægge eks. projekter. Planlægning af evaluering indgår som en væsentlig del. Skemaerne gemmes i fælles elektronisk mappe, således, at den viden og erfaringsopsamling et projekt eller en aktivitet har bidraget med, kan anvendes i andre sammenhænge.

Afslutning

Vi er bevidste om vores faglige ansvar for børns læring, trivsel og udvikling i den kontekst og de professionelle relationer, vi sammen indgår i. Det er vores kerneopgave.

Læreplanen er vores vigtigste arbejdsredskab til planlægning og evaluering af vores pædagogiske praksis. Vi anvender den løbende til både at fastholde og udvikle på vores fælles pædagogiske ståsted.